

Sota l'iceberg

Aprenem a detectar actituds masclistes a l'entorn digital

eduCAC | Gènere
[ESO 2n cicle]

educac

Un programa de: cac Consell de l'Audiovisual de Catalunya

Sota l’iceberg

SUMARI

DESCRIPCIÓ **4**

REPTE I ACTIVITATS **6**

OBJECTIU D'APRENENTATGE I INDICADORS **7**

DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA DIDÀCTICA **8**

DESCRIPCIÓ

Títol	**Sota l'iceberg. Aprendre a detectar actituds masclistes a l'entorn digital**
Durada	5/6 sessions
Etapa educativa	ESO 2n cicle[1]
Eix temàtic eduCAC	Gènere
Vectors curriculars	Perspectiva de gènere
Vinculació amb competències clau	**Competència digital (CD)**: avaluar de manera crítica el contingut digital i mediàtic, identificant estereotips de gènere, desinformació, relats sexistes i discursos d'odi a les xarxes socials, i aplicar mesures de protecció de la privacitat, la seguretat digital i la identitat digital pròpia i aliena, reconeixent les implicacions legals i ètiques de la difusió de contingut íntim. **Competència personal, social i d'aprendre a aprendre (CPSAA)**: analitzar i gestionar les relacions afectives i d'amistat de manera saludable, identificant conductes de control, gelosia o submissió en entorns presencials i digitals, i reflexionar sobre els propis biaixos, actituds i creences amb relació als rols de masculinitat i feminitat des de l'empatia i la resolució pacífica de conflictes. **Competència ciutadana (CC)**: promoure la igualtat efectiva entre homes i dones, el respecte a la diversitat de gènere i la no-discriminació, rebutjant qualsevol forma de violència masclista i

[1] Les activitats d'aquest material didàctic també es poden dur a terme a ESO 1r cicle.

	conèixer i activar els canals institucionals de suport, protecció dels drets digitals i denúncia davant situacions de ciberassetjament o violència digital.
Descripció i context de la proposta	La **metàfora de l'iceberg** s'utilitza per explicar les violències masclistes: per sobre de l'aigua trobem el que és visible, les agressions físiques o verbals de tota mena. Però l'iceberg de la violència de gènere té una gran part submergida, invisible, sostinguda per pràctiques quotidianes normalitzades: micromasclismes en xats, la cosificació del cos femení a la ficció i a la publicitat, la pressió estètica, la distribució no consentida d'imatges íntimes (*sexpreading*) i les relacions de control digital justificades a través dels mites de l'amor romàntic. Aquesta proposta didàctica té com a propòsit capacitar l'alumnat per detectar aquests comportaments en la seva vida i transformar-los en agents actius de canvi social.

REPTE I ACTIVITATS

Repte	**Aprendre a identificar els estereotips sexistes i masclistes en les formes de relacionar-se en l'entorn digital.**
Activitats	La seqüència didàctica combina treball individual, reflexió en grups petits i posada en comú en grups grans. Per afavorir un espai de confiança emocional, **el debat inicial es pot dur a terme en grups separats de nois i noies, integrant-se posteriorment en grups mixtos** per a la resta de les activitats i l'elaboració del producte final, seguint la recomanació de la psicòloga Alba Alfageme. **ACTIVITAT INICIAL**. S'introdueix el concepte de micromasclisme mitjançant una reflexió sobre una sèrie de qüestions que serviran com a eina de detecció de coneixements prèvia i mitjançant el visionat i reflexió d'un audiovisual. **ACTIVITATS DE DESENVOLUPAMENT**. Es qüestionen els models de masculinitat i feminitat que ens envolten mitjançant el visionat d'un audiovisual. S'introdueixen els conceptes de cosificació, de *sexpreading* i de control digital de parella com a formes de violència digital que es poden percebre com a normals. **ACTIVITAT D'ESTRUCTURACIÓ.** Amb tots els conceptes treballats, els grups elaboren un mapa conceptual de la violència masclista digital. **ACTIVITATS D'APLICACIÓ.** L'alumnat fa un vídeo de reacció a un contingut digital sexista per contribuir a fomentar la reflexió sobre aquests tipus de continguts que troben a les xarxes.
Producte final	Vídeo de reacció sobre continguts digitals o audiovisuals per identificar i denunciar el sexisme que s'hi difon i promoure actituds saludables en relació amb els altres.

OBJECTIU D'APRENENTATGE I INDICADORS

OBJECTIUS D'APRENENTATGE *Què volem que aprengui l'alumnat i per a què?*	**INDICADORS** *Com sabem que ho han après?*
1. Identificar i analitzar actituds masclistes o micromasclismes en les relacions que l'alumnat estableix a l'entorn digital a través de l'anàlisi crítica de continguts digitals i audiovisuals per a promoure relacions més igualitàries i respectuoses.	☐ Li costa reconèixer les actituds de control o sexisme digital, justificant-les com a conductes normals. ☐ Identifica exemples evidents d'actituds masclistes en continguts digitals o audiovisuals. ☐ Detecta amb claredat els micromasclismes, la cosificació i el control digital en situacions quotidianes. ☐ Analitza de forma crítica i autònoma tipologies complexes de violència digital, relacionant-les amb el context social i proposa comportaments alternatius saludables.

DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA DIDÀCTICA

Activitat	Descripció	Temporització
Activitat inicial Què en sabem?	**AI.1 EL DETECTOR DE MICROMASCLISMES** **Detectem les actituds i creences prèvies de l'alumnat sobre els rols de gènere que perpetuen els continguts audiovisuals i digitals i construïm col·laborativament la definició de micromasclisme.** Comenceu l'activitat facilitant o projectant el llistat d'afirmacions que trobareu a sota sobre els nois i les noies i com es relacionen. Demaneu que les llegeixin i reflexionin sobre si estan d'acord o en desacord i el motiu en grups petits. • "Els nois no han de mostrar sentiments en públic per ser respectats." • "Les noies han de ser femenines i cuidar el seu físic." • "Tenir cura dels altres és la naturalesa de les dones." • "Pels nois queda bé sortir amb moltes noies, però per les noies dona mala imatge." • "Si algú publica una foto és normal opinar del seu cos." • "Anar vestida d'una manera justifica l'assetjament." • "Cal respondre de seguida els missatges a la parella perquè no s'enfadi."	**60'**

Activitat	Descripció	Temporització
	• "Quan estàs amb algú, és normal controlar què fa i amb qui surt i revisar-li el mòbil." • "El mòbil fa més fàcil que es donin situacions d'assetjament." • "Les pel·lícules, sèries, xarxes socials o videojocs contribueixen a la idea que tinc sobre com són les relacions de parella." Poseu en comú les reflexions de cada grup sobre les afirmacions. Durant el debat, introduïu el **micromasclisme**, concepte que explica moltes de les afirmacions que han llegit. Per acabar d'aterrar-lo, visioneu plegats el vídeo de l'eduCAC Pantalles i gènere (1:08) i demaneu-los que identifiquin els diversos micromasclismes presents a l'audiovisual i d'altres que els puguin venir al cap que hagin vist o patit: - Culpabilitzar, ser jutjades pel seu comportament sexual (*si et lies amb tants...*) - Anul·lar, negar la capacitat de la dona (*batxillerat tecnològic? Si això és de tios!*) - Privilegis per ser homes (poder sortir fins tard) - Cosificació (*on vas tan curta? No et tapis tant!*) - Cosificació com a forma de desprestigi de l'opinió de la dona (*té la regla o què*?) **Altres formes de cosificar**	

Activitat	Descripció	Temporització
	- Dissociar el cos de la persona (utilitzar el cos de la dona per vendre productes, comentar els seus atributs, puntuar el cos de la dona). - Hipersexualització (erotització forçada o precoç del cos de la dona) - Deshumanització (considerar a la dona inferior, com un instrument per a aconseguir alguna cosa). Després de la reflexió compartida, demaneu a cada grup que faci una definició de micromasclisme i que la publiqui en un mur digital compartit. Totes els conceptes qeu es desenvolupin a cada activitat es faran servir pel repte final. **Recursos per guiar la definició del concepte** - Termcat: #termedelasetmana: micromasclisme (definició del Centre de Terminologia de Catalunya) - Jo no soc masclista... o sí? Reflexions sobre els micromasclismes? (Guia del Consell de la Joventut de Barcelona) - Micromasclismes, formes subtils de violència (3CatInfo, 06/03/26). - Conversa amb l'advocada Carla Vall	
Activitat de desenvolupament	**AD.1 NO ESCAMPIS LA MEVA INTIMITAT A LES XARXES!**	**60'**

Activitat	Descripció	Temporització
Què estic aprenent?	**Prenem consciència del sexpreading o la pornodifusió com a forma de violència masclista digital.** Comenceu la sessió visualitzant el vídeo Sexpreading de la campanya USAV del Departament d'Educació. Després del visionat, reflexioneu plegats sobre les següents qüestions: • Un dels primers comentaris que rep és "*tia, com t'has deixat gravar així!*". Creieu que la Nora va donar consentiment a què la gravessin? I si hagués dit que si a gravar-se, creieu que ha donat permís per a compartir el vídeo? • Què creieu que faríeu si us trobéssiu en una situació semblant? • Penseu que aquestes situacions afecten igual a nois que a noies? • Es poden compartir imatges dels altres, siguin del tipus que siguin, sense permís? Si algú ens envia una fotografia o vídeo seu, això ens autoritza a compartir-la amb qui vulguem? • Quin nivell de responsabilitat tenen els qui han reenviat el vídeo? Són igual de responsables que qui l'ha gravat i enviat per primera vegada? • Què pot fer la Nora? Sabeu què podeu fer per demanar ajuda i solucionar-ho? • Què vol dir *sexpreading*, i en què es diferencia del sèxting?	

Activitat	Descripció	Temporització
	Durant el debat, podeu utilitzar aquest altre audiovisual sobre el sexpreading per introduir elements com ara - La culpabilitat i el judici a la víctima, a qui es responsabilitza pel fet. - La responsabilitat de qui envia i reenvia. - Tractament diferenciat segons si la víctima és noi o noia. - El sexpreading com a forma de violència masclista digital. - El dret a la intimitat i la importància del consentiment. - La necessitat de saber aturar les cadenes a les xarxes (disposeu d'aquest altre audiovisual del programa Tabú per introduir aquest element de debat). Com a tancament, faciliteu als grups un recurs d'elPep.info sobre la diferència entre sexting i *sexpreading* o pornodifusió, un altre sobre la terminologia del consentiment sexual i demaneu-los que, després d'haver-los llegit, redactin la definició de *sexpreading* i la comparteixin al mur digital. **AD.2 TINC EL DOBLE CHECK I NO EM RESPONS!**	

Activitat	Descripció	Temporització
	Aprenem a identificar les formes de control digital que s'han normalitzat per la influència dels continguts audiovisuals i que mostren actituds de control, de patiment o de submissió lligades a l'amor romàntic, però que són violència masclista. Comenceu la sessió en grups, facilitant targetes amb situacions reals o versemblants de control digital, i una graella amb tres nivells, **relació saludable**, **senyal d'alerta** i **violència digital**. Hauran de classificar cadascuna de les situacions a la graella. Algunes poden ser: • "Si m'estimes, envia'm la teva ubicació en temps real." • "M'enfado perquè trigues més de cinc minuts a respondre'm els WhatsApp." • "Per què has fet *'like'* a la foto d'aquell noi?" • "Dona'm la contrasenya d'Instagram si no tens res a amagar." • "Abans de sortir, envia'm una foto per veure com vas vestida." • "He mirat qui segueixes a TikTok perquè em preocupes." • "Em fa gràcia entrar al seu compte perquè em va donar la contrasenya." • "Quan està connectada i no em parla em sento ignorat i li demano explicacions." • "Què fas connectada?" • "Li reviso les històries destacades per saber si m'amaga coses." • "Li demano que elimini persones del seu compte perquè em posen nerviós."	

Activitat	Descripció	Temporització
	• "Tinc el doble-check blau i no em respons." En la posada en comú, demaneu-los que justifiquin oralment perquè les han situat allà, si hi ha consentiment, pressió, por a les conseqüències, limitació de la llibertat de la persona, etc. A continuació, pregunteu a la classe per què moltes persones veuen aquestes conductes com a normals, i si pensen que les lletres de la música que escoltem o la ficció que consumim ens pot influir. Després d'aquesta primera reflexió conjunta, visioneu plegats un fragment d'una intervenció de l'educadora social Marina Marroquí (en castellà) que aborda la qüestió de com mostra l'amor romàntic la música o el cinema i les sèries (del minut 2:22 al 5:32). Tot seguit, i per completar el tipus de contingut que es refereix al vídeo, demaneu-los que busquin missatges a xarxes socials (publicacions, mems, missatges) que també tinguin aquesta visió del control o patiment com a mostra d'amor, com per exemple: *"POV: quan la teva nòvia surt de festa i tens la seva ubicació activada 🤓"* *"Bandera vermella: que no et vulgui donar la contrasenya"* *"Si et deixa en vist, és que passa de tu"*	

Activitat	Descripció	Temporització
	Amb el contingut que decideixin analitzar hauran de respondre a les següents preguntes: • Quin és el missatge explícit? • Quin és el missatge implícit? • Quina idea de l'amor promou? • Contribueix a normalitzar alguna forma de control? • A qui afecta més, noies o nois? • És un contingut fiable, humorístic, crític, manipulador? Poseu en comú els exemples trobats i l'anàlisi feta, i demaneu-los que els incorporin al mur digital.	
Activitat d'estructuració Què he après de nou?	**AE.1 LES FORMES DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA DIGITAL** **Repassem les diferents manifestacions de violència masclista treballades amb una activitat de classificació i fem un mapa conceptual que ens servirà per l'activitat final.** Inicieu la sessió repartint targetes amb situacions breus, com ara: • "La parella li demana la ubicació en temps real."	**60'**

Activitat	Descripció	Temporització
	• "Un grup de WhatsApp comparteix una foto íntima sense consentiment." • "Un noi fa comentaris constants sobre com vesteix una companya." • "Una noia rep missatges exigint que respongui immediatament." • "Es fan bromes sobre les noies que juguen a videojocs." • "Es difon un vídeo privat després d'una ruptura." Demaneu que cada grup les situï en tres categories, micromasclisme, control digital de la parella o *sexpreading*. A continuació, de les targetes que apareguin agrupades en las mateixes categories han de respondre: - Què tenen en comú? - Quin tipus de missatge transmeten? - Quin impacte poden tenir en la víctima? - Com poden evolucionar? Tot seguit han de construir un mapa conceptual amb les tres categories, i que cadascuna reculli exemples, senyals d'alerta, conseqüències, i estratègies de prevenció. Faciliteu la pàgina Guia de la violència masclista digital: què és, com evitar-la i on denunciar-la - 3CatInfo com a recurs, per tal que completin si cal algun element i compartiu-les en el mur digital. Per a la darrera sessió, demaneu-los que pensin en	

Activitat	Descripció	Temporització
	mostres de violència masclista que hagin vist a través dels seus dispositius mòbils, ja siguin mems, *reels*, *shorts*, etc.	
Activitats d'aplicació Com sé que ho he après?	**AA.1 EL REPTE #IGUALSALESXARXES** **Analitzem casos de violència masclista digital i fem un vídeo de reacció on l'alumnat expliqui quin tipus de violència s'està exercint i proposant comportaments alternatius saludables. L'objectiu és alhora fomentar la reflexió sobre tipus de continguts que troben a les xarxes i aprendre a identificar les violències masclistes digitals.** Comenceu presentant el vídeo de reacció per si no el coneixen. Expliqueu que es tracta d'un format molt popular a les xarxes socials, en el qual una persona respon de manera espontània a un contingut específic mentre el veu i el mostra en segon pla. En grups, hauran de seleccionar un dels continguts que hagin preparat prèviament i analitzar-lo aplicant el que han après. Assegureu-vos que validin prèviament el contingut escollit amb vosaltres abans de continuar, per tenir una varietat de casos per mostrar. Per si no surten casos adequats, us facilitem alguns exemples que poden servir per dur a terme la tasca:	**60'**

Activitat	Descripció	Temporització
	• Aruberuto Makoto, el 'streamer' español que ha vuelto a convertir el acoso sexual a mujeres en contenido | Sociedad | EL PAÍS • Un tiktoker es vanta de mentir per no usar preservatiu i Igualtat l'acusa d'agressió sexual • Vídeo eròtic en un forn de pa proper a dues escoles • Les crítiques fan retirar una polèmica lona publicitària sobre l'augment de pits a Madrid - 3CatInfo • Polèmica al Mundial d'escalada pel tractament sexista de les imatges d'una competidora - Esport3 • Què hi ha rere el fenomen Mia Moglie: homes que compartien fotos de les parelles sense permís - 3CatInfo • Si te ríes eres un machista 🙄 #shorts #memes #reddit Un cop seleccionat el contingut, cada grup haurà de decidir com i on gravar el vídeo de reacció. Si el centre disposa d'eines i espai per gravar, podran fer-ho durant la sessió. En cas contrari, poden gravar el vídeo a casa i portar-lo sense editar a la següent sessió, per completar el procés d'edició. Fixeu un temps màxim d'1:30 per al vídeo. Poden editar el vídeo amb eines gratuïtes com CapCut, Inshot, Google Fotos o iMovie, i l'àudio amb l'Audacity per a ordinadors Windows, macOS i Linux, o eines natives de dispositius iOS com ara les notes de veu, la gravadora de veu o l'aplicació GarageBand.	

Activitat	Descripció	Temporització
	AA.2 VALOREM ELS RESULTATS **Visionem els vídeos de reacció produïts, amb l'objectiu de compartir els coneixements apresos i les banderes vermelles que ens ajudaran a identificar si ens podem refiar dels consells dels influenciadors.** Organitzeu la sessió per poder veure i comentar tots els audiovisuals en una classe. Idealment, ha d'haver-hi temps pel visionat i el comentari posterior dels autors, així com una reflexió col·lectiva de cada peça elaborada.	**60'**

Un programa de: Consell de l'Audiovisual de Catalunya